

นโยบายและท่าทีของญี่ปุ่นที่มีต่อเวียดนามในปัญหาการค้าตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ (๑๙๗๘)

จุดเริ่มต้นของปัญหาการค้าได้เริ่มต้นจากการขัดแย้งทางการ เมืองระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา และข้อพิพาททางการทหารในบริเวณพรมแดนที่ต่อเนื่องกันซึ่งในที่สุดทางฝ่ายเวียดนามได้ยกกองทัพเข้ารุกรานกัมพูชาเมื่อปลายเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ และบุกยึดกรุงพนมเปญเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๒ พร้อมกับจัดตั้งรัฐบาลหุ่น เอง สัมริน ขึ้นมาปกครองชาวกัมพูชาทางฝ่ายรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยภายใต้การนำของ พอล พต เขียว สัมพันธ์ ต้องถอนกำลังทหารฝ่ายตนไปตั้งมั่นอยู่บริเวณเทือกเขาแถบชายแดนด้านตะวันตกเฉียงใต้ที่ต่อเนื่องกับพรมแดนของประเทศไทย และทำสงครามกองโจรต่อต้านฝ่ายเวียดนามที่เข้ายึดครองตั้งแต่นั้นมา

การสู้รบในกัมพูชา เป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา แต่ขอบเขตของปัญหาก็มีความเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ สันติภาพ ความเป็นกลาง และมนุษยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และเนื่องจากมูลเหตุที่แท้จริงความขัดแย้งนี้มาจากการแข่งขันทางอำนาจของจีนกับโซเวียตซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจที่สำคัญ ดังนั้นปัญหาความขัดแย้งในกัมพูชาจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสันติภาพของโลกโดยรวมด้วย

ในฐานะที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้าอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคดังกล่าว ญี่ปุ่นจึงถือว่าสันติภาพถาวรและความสงบที่ปลอดจากภาวะสงครามในกัมพูชาและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในอันที่จะรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ทางการค้าที่ญี่ปุ่นมีอยู่ทุกแห่งในดินแดนที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ การที่เวียดนามใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซงกัมพูชาจนกระทั่งทำให้สถานการณ์ในภูมิภาคดังกล่าวตกอยู่ในสภาวะตึงเครียดและสภาพที่ต้องทำสงครามกันยืดเยื้อ จึงเป็นการทำลายผลประโยชน์ทางการค้า การลงทุนของญี่ปุ่นโดยทางอ้อมไปด้วย จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี ๒๕๑๘

เป็นต้นไปการค้าระหว่างประเทศทั้งสองได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ปี ๒๕๑๙ ประเทศทั้งสองติดต่อกำขายกันมีมูลค่าถึง ๒๐๐ ล้านเหรียญ โดยเฉพาะในระหว่างปี ๒๕๒๐-๒๕๒๑ เวียดนามติดต่อกำขายกับญี่ปุ่นมากเป็นอันดับสองรองจากสหภาพโซเวียต^๑ ส่วนสถิติการลงทุนของต่างประเทศในเวียดนามเมื่อปี ๒๕๒๐ ก็ปรากฏว่ามีบริษัทญี่ปุ่นไปลงทุนในเวียดนามมากกว่า ๑๕๐ บริษัท แต่เมื่อเกิดการฉีกพาทดังกล่าว สถิติการค้า การลงทุน ระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามก็ได้เริ่มลดลง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ญี่ปุ่นดำเนินมาตรการบีบบังคับทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม ทำให้อำนาจในการซื้อสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นลดลง ตลอดจนความช่วยเหลือในกิจการร่วมและโครงการในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็ต้องหยุดชะงักลงด้วย นอกจากนี้เหตุการณ์ในกัมพูชาก็ยังส่งผลให้เวียดนามต้องผันทรัพยากรต่าง ๆ ของตนไปใช้ในการเสริมสร้างพลังทางทหารเพื่อเพิ่มศักยภาพทางทหารของตนโดยตรงมากยิ่งขึ้นแทนที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นผลิตสินค้าเพื่อบริโภคภายในและส่งออกนอกประเทศ เมื่อเงินตราต่างประเทศที่จะได้จากการส่งออกเริ่มลดลง การสั่งเข้าก็เริ่มลดลงด้วยเป็นเงาตามตัว ดังตาราง

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามภายหลังเวียดนามรวมประเทศ

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	มูลค่าสินค้าออกของญี่ปุ่นเข้าเวียดนาม	มูลค่าสินค้าเข้าของญี่ปุ่นจากเวียดนาม
๒๕๒๐	๔๖,๕๐๔,๖๐๔	๑๙,๔๔๐,๖๑๓
๒๕๒๑	๔๖,๐๓๘,๗๖๔	๑๐,๘๗๕,๑๖๘
๒๕๒๒	๒๕,๒๙๙,๗๑๗	๑๐,๖๐๐,๘๖๒
๒๕๒๓	๒๕,๒๐๘,๒๒๑	๑๑,๐๖๘,๑๖๗

ที่มา : Ministry of Finance, Japan Exports and Imports 2520-2523

(Japan : Japan Tariff Association, 2520-2523)

^๑ สยามจดหมายเหตุ ๒ (๑๐ มีนาคม ๒๕๒๐) : ๒๖๗.

ปฏิกิริยาของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อความตึงเครียดระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา, การรุกรานกัมพูชา
ของเวียดนาม และการรุกรานเวียดนามโดยจีน

จากเหตุผลและความเชื่อของญี่ปุ่นที่ว่า สันติภาพถาวรและความสงบที่ปลอดภัยจากสภาวะสงครามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นมีอยู่ทุกแห่งในดินแดนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้เพียรพยายาม เพิ่มพูนบทบาทของตนในทางสร้างสรรค์ให้ภูมิภาคนี้เกิดบรรยากาศแห่งสันติภาพและเสถียรภาพในระยะยาวด้วยการเจรจาติดต่อกับทั้งฝ่ายเวียดนามและอาเซียนโดยเฉพาะประเทศไทย ตลอดทั้งทำหน้าที่ช่วยเป็นสื่อกลางสร้างความเข้าใจอันดีให้กับทั้งสองฝ่าย กับเวียดนามญี่ปุ่นซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๑๘ ก็หวังที่จะให้ฝ่ายเวียดนามนำเงินกู้ที่ญี่ปุ่นจะให้แก่เวียดนามในปีงบประมาณ ๒๕๒๑ ไปใช้ซื้อโภคภัณฑ์จากประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ทั้งนี้ญี่ปุ่นเชื่อว่าความสัมพันธ์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเหล่านี้กับเวียดนามจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศให้ประเทศทั้งกลุ่มอินโดจีนและอาเซียนเกิดความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกันทางการเมืองมากขึ้น^๒ ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นก็ได้ตักเตือนเวียดนามว่า เวียดนามจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่จะเป็นการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชา เพราะญี่ปุ่นเองไม่ต้องการให้กัมพูชาภายใต้การนำของพอลพต คิดว่าการที่ญี่ปุ่นให้การช่วยเหลือแก่เวียดนามนั้น เป็นการช่วยส่งเสริมให้เวียดนามมีความเข้มแข็งขึ้นเพื่อจะได้รุกรานกัมพูชา^๓

^๒ "VN 'Suggested' To Buy Thai Goods," The Nation (13 July 1978) : 1.

^๓ ไชยวัฒน์ คำชู, "บทบาทของญี่ปุ่นต่อกรณีพิพาทในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์," เอเชียปริทัศน์ ๑ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๒) : ๘๖.

จนกระทั่ง เมื่อ นายเหวียน ดุย ตรินห์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนาม เดินทางมาเยือนญี่ปุ่นระหว่างวันที่ ๑๔-๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๑ ฝ่ายญี่ปุ่นได้ถือโอกาสแสดงความวิตกกังวลถึงปัญหาความตึงเครียดระหว่างเวียดนามกับกัมพูชา พร้อมทั้งชี้แจงว่าญี่ปุ่นปรารถนาที่จะเห็นประเทศทั้งสองแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งดังกล่าวโดยสันติวิธี และหวังว่าเวียดนามจะสามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจกับกลุ่มประเทศอาเซียนได้ก็โดยเวียดนามจะต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่นาย ฟาม วันตง นายกรัฐมนตรีเวียดนามได้เคยให้ไว้กับกลุ่มประเทศอาเซียนว่าจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่าง ๆ ส่วนความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามนั้น ฝ่ายญี่ปุ่นมีความประสงค์ที่จะเพิ่มความร่วมมือทางด้านต่าง ๆ กับเวียดนามมากขึ้น แต่ทั้งนี้เวียดนามจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ๓ ประการคือ ประการแรก เวียดนามจะต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศตามหลักการแห่งการพึ่งตนเองและรักษาไว้ซึ่งความเป็นอิสระของตน ประการที่สอง โดยที่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียมีความหวังเกรงว่า เวียดนามกำลังใช้ความกดดันเพื่อแสวงหาความเป็นใหญ่ในคาบสมุทรอินโดจีน ฉะนั้น เวียดนามจึงควรดำเนินนโยบายที่จะเกื้อกูลต่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคนี้และประการสุดท้าย เวียดนามจะให้ความร่วมมือเพื่อแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งหนทางแก้ไขที่มีประสิทธิผล^๔

^๔ จนกระทั่ง เมื่อญี่ปุ่นได้รับข่าวในภายหลังว่า โข เรียดได้รับสิทธิตั้งฐานทัพในเวียดนาม จึงได้ตัดสินใจระงับคำมั่นที่จะให้ความช่วยเหลือเวียดนามตามโครงการปี ๒๕๒๒ ซึ่งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจดังกล่าวมีมูลค่า ๑๔,๐๐๐ ล้านเยน (๖๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) : สยามจดหมายเหตุ ๔ (๑๑-๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๒) : ๔๕๓.

^๕ Embassy of Japan, "Relations Among the United States China and The Soviet Unions, " Talks Conducted on December 15 and 18 Between HE. Mr. Sonoda and H.E. Mr.Nguen Duy Trinh, p.4.

และ เมื่อ เวียดนามรุกรานกัมพูชาโดยการส่งกองทัพ เข้าไปในกัมพูชา เพื่อช่วย
กลุ่มเอง สัมริน ยึดอำนาจจากฝ่าย เขมรพอลพต ได้เป็นผลสำเร็จ (ยึดกรุงพนมเปญ
ได้วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๒) ญีปุ่นก็ได้รับดำเนินการประกาศว่าจะระงับการให้ความช่วย
เหลือต่อ เวียดนามและได้เข้าร่วมกับสหประชาชาติและอาเซียนในการยื่นมติ เรียกร้องให้
ถอนทหารต่างชาติออกจากบริเวณพิพาทโดยสิ้นเชิง

สืบเนื่องจากการคุกคามกัมพูชาของฝ่าย เวียดนามได้ส่งผลกระทบต่อความมั่น
คงของกลุ่มประเทศอาเซียนที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์โดยตรงอีกทั้งยัง เป็นการปิดล้อมจีนตาม
ยุทธศาสตร์ทางทหารของโซเวียตอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จีนจึงได้ดำเนินการมาตรการตอบโต้เรียกด-
นามด้วยการทำสงคราม "สังคมนิยม" ภายในเวลาไม่ถึง ๒ เดือนต่อมากรณีสู้รบดังกล่าว
ได้ยังผลให้ญีปุ่นต้องประสบกับความลำบากใจ โดยเฉพาะเมื่ออ้างถึงนโยบายของญีปุ่นใน
สมัยอดีตนายกรัฐมนตรี ชูญูตะ ที่ต้องการให้ญีปุ่นเป็น เสมือนสะพานเชื่อมระหว่างกลุ่มอา-
เซียนกับกลุ่มอินโดจีน ซึ่งบัดนี้ เป็นสิ่งที่ยากจะกระทำได้นอกจากนั้น การที่ญีปุ่นได้เคย
แถลงว่า สนธิสัญญาสันติภาพและมิตรภาพระหว่างจีนกับญีปุ่น เมื่อ เดือนสิงหาคม ๒๕๒๑
ไม่เพียงแต่จะ เป็นประโยชน์แก่ประเทศคู่ภาคี เท่านั้น แต่จะมีส่วน เกี่ยวข้องต่อสันติภาพและ
เสถียรภาพของ เอเชียโดยรวมด้วยนั้นก็ปรากฏแล้วว่า ถ้อยแถลงข้างต้นไม่เป็นการถูก
ต้อง ญีปุ่นจึงได้ประณามการสู้รบที่เกิดขึ้นและ เรียกร้องให้ยุติความเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน
ตลอดจนสนับสนุนท่าทีของอาเซียนที่มีแถลงการณ์เมื่อวันที่ ๓๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ เรียก
ร้องให้มีการถอนกำลังต่างชาติทั้งหมดออกจากพื้นที่ที่เป็นปัญหาขัดแย้งทั้งหมดในอินโดจีนนั้น
คือ ให้เวียดนามถอนออกจากกัมพูชา และจีนถอนจากเวียดนาม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงอันตราย
ที่จะคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งได้เรียก
ร้องให้โซเวียตละเว้นจากการกระทำใด ๆ ที่อาจทำให้การสู้รบในอินโดจีนขยายตัวออกไป
เป็นสงครามใหญ่ นอกจากนั้นก็ได้แถลงดำเนินการกระทำของจีนโดยหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่า
"การรุกราน" หรือ "การเข้าครอบครองเป็นใหญ่"^๖ ในขณะเดียวกัน ญีปุ่นก็ได้เสนอ

^๖ ไชยวัฒน์ คำชู, "บทบาทของญีปุ่นต่อกรณีพิพาทในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์,"
เอเชียปริทัศน์ ๑ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๒) : ๘๖-๘๗.

ตัวที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในกรณีพิพาทระหว่างจีนกับ เวียดนาม

ก่อนที่จีนจะทำสงคราม "สั่งสอน" เวียดนามนั้น ผู้นำจีน (รองนายกรัฐมนตรี เต็ง เสี่ยว ผิง) ได้พบปะหารือกับผู้นำญี่ปุ่นในปัญหาต่าง ๆ ในระหว่างการเยือน ญี่ปุ่นอย่างไม่เป็นทางการของผู้นำจีนเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ การหารือในครั้งนั้น ฝ่ายญี่ปุ่นได้ทราบท่าทีของฝ่ายจีนว่าจะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๑. จะสนับสนุนกลุ่มนาย พอลพต ต่อไป

๒. การที่เวียดนามรุกรานกัมพูชาประชาธิปไตยนั้น จะต้องได้รับการลงโทษ เสียบ้าง พร้อมทั้งกล่าวด้วยว่า จีนไม่เคยพลาดที่จะกระทำตามที่ได้พูดไว้ จะปฏิบัติ ด้วยความรอบคอบและจะไม่กระทำการอย่างรีบเร่งและปราศจากการยั้งคิด

และในคืนวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ ก็ปรากฏว่า ฝ่ายจีนได้ ปฏิบัติการ ต่อเวียดนามดัง เช่นที่ได้ เคยพูดไว้กับผู้นำของญี่ปุ่นโดยได้ดำเนินการส่งกองทหารล่องลำ เชนแดน เวียดนาม เข้าไปยึดเมืองและหมู่บ้านตามแนวชายแดนซึ่งอยู่ลึกเข้าไปประมาณ ๖ ไมล์ ดังกล่าวแล้ว

สำหรับท่าทีของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อกรณีพิพาทดังกล่าวนี้ ก็คือรัฐบาลญี่ปุ่นเห็นว่าการดำเนินการทางทหารของจีนคงจะมีขอบเขตจำกัดและคงจะไม่ขยายตัวออกไปอีก อย่างไรก็ตามฝ่ายเวียดนามอาจดำเนินการตอบโต้ได้อย่างเต็มที่อีกครั้งหนึ่งก็ได้ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น การสู้รบอย่างหนักก็อาจจะขยายตัวออกไปอีก แต่เนื่องจากในปัจจุบัน เวียดนามมีกองกำลังสำคัญตามแนวรบทางด้านกัมพูชา จึงเป็นการยากที่จะทำให้การรุกตอบโต้มีประสิทธิภาพ แม้ว่ากองกำลังรอบกรุงฮานอยจะ เข้าร่วมในการต่อสู้แต่ก็เป็นเพียงเพื่อยุติการโจมตีและเป็นการถ่วงเวลาสำหรับการรุกตอบโต้นั้นก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเคลื่อนย้ายกองกำลังจากลาวหรือแนวรบทางด้านกัมพูชาซึ่งต้องใช้เวลาราว ๒ สัปดาห์ อย่างไรก็ตามก็เวียดนามก็มีท่าทีที่จะไม่ดำเนินการเจรจากับฝ่ายจีนและก็คงจะดำเนินการสู้รบต่อไปทราบเท่าที่กองทัพจีนไม่ถอนตัวออกไป ในทางตรงกันข้ามทางฝ่ายจีนจะถอนกองทหารของตนออกไปในเวลาอันสมควร เมื่อฝ่ายจีนสามารถหาข้อแก้ตัวที่สมเหตุสมผลได้ทราบใดที่จีนไม่สามารถถอนกำลังออก

ไปและยังคงกำลังไว้ในเวียดนาม การสู้รบก็จะดำเนินต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และถึงแม้ว่าในขณะที่นั้นยังไม่มีสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนกำลังพลของสหภาพโซเวียต แต่อย่างใดแต่สถานการณ์ดังกล่าวอาจจะนำไปสู่สภาวะที่ตึงเครียดระหว่างจีนกับโซเวียตได้และโดยที่ญี่ปุ่นอยู่ใกล้กับจีนและโซเวียต ญี่ปุ่นจึงไม่ประสงค์ที่จะเห็นประเทศทั้งสองเกิดการเผชิญหน้าหรือปะทะกันไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นซึ่งอยู่ใกล้ย่อมจะได้รับผลกระทบกระเทือนด้วย ดังนั้นญี่ปุ่นจึงได้เรียกร้องให้ทั้งเวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาฯ และจีนถอนทหารออกจากเวียดนาม พร้อมทั้งขอให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแก้ปัญหาการขัดแย้งโดยสันติวิธี ตลอดจนได้เรียกร้องสหภาพโซเวียตไม่ให้เข้าร่วมในสงครามด้วยดังกล่าวแล้วข้างต้น

ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ นาย โชนันตะ ได้แถลงในรัฐสภาในตอนหนึ่งว่า "ญี่ปุ่นถือว่าการที่เวียดนามรุกรานกัมพูชาเป็นการละเมิดอธิปไตยแม้ว่าเวียดนามจะอ้างว่าการคงไว้ซึ่งกองทหารในกัมพูชาเป็นสิทธิอันชอบธรรมของตนตามความตกลงที่ได้กระทำไว้กับรัฐบาลของนาย เอง สัมริน ก็ตาม แต่ญี่ปุ่นไม่เห็นด้วยกับข้ออ้างดังกล่าว" ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นได้เตรียมการที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนกัมพูชาที่จงรักภักดีต่อรัฐบาลของนาย พอลพต ที่กำลังได้รับความยากลำบากเนื่องจากการขาดแคลนอาหารตามที่รัฐบาลของนาย พอลพต ได้เคยขอร้องมา ทั้งนี้ญี่ปุ่นได้จัดส่งความช่วยเหลือดังกล่าวผ่านทางสหประชาชาติ สำหรับปัญหาที่ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะรับรองรัฐบาลกัมพูชาของฝ่ายไหนนั้น โดยนิตินัยแล้วรัฐบาลญี่ปุ่นรับรองรัฐบาลของพอลพตอยู่แล้วและถือว่าการรับรองนั้นยังมีผลสมบูรณ์ถึงแม้ว่าในขณะที่นั้นทั้งกลุ่มพอลพต และ เอง สัมริน ต่างก็ไม่สามารถควบคุมกัมพูชาได้อย่างเด็ดขาดก็ตาม

ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๒๒ รัฐบาลญี่ปุ่นได้แสดงท่าทีของตนต่อปัญหา กัมพูชาว่า ทนทางเดียวที่จะทำให้มีสันติภาพอันถาวรในกัมพูชาก็คือการถอนทหารต่างชาติทั้งหมดออกจากกัมพูชาและให้ประชาชนกัมพูชาสามารถเลือกอนาคตทางการเมืองของตนเองได้โดยปราศจากการแทรกแซงจากกำลังภายนอก การดำเนินการที่สำคัญประการแรก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้คือความพยายามของประเทศ

ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งนี้ในอันที่จะ .เพิ่มพูนความ เข้าใจร่วมกัน เกี่ยวกับความสำคัญของการฟื้นฟูสันติภาพอันถาวรในภูมิภาคนี้ ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงสนับสนุนให้มีการประชุมระหว่างประเทศของบรรดาประเทศที่เกี่ยวข้องขึ้น นอกจากความพยายามในระยะยาวดังกล่าวแล้ว ก็ควรจะดำเนินการให้ความช่วยเหลือ เพื่อมนุษยธรรมแก่ประชาชนกัมพูชาโดยเร่งด่วนด้วย ญี่ปุ่นจึงได้ขอให้ประเทศทั้งหลายให้ความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม โดยไม่คำนึงถึงข้อพิจารณาทางการเมืองซึ่งรัฐบาลและประชาชนญี่ปุ่นก็พร้อมที่จะร่วมมืออย่าง เต็มที่กับประเทศอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวทั้งนี้ เพราะการจัดให้ความช่วยเหลือ เพื่อมนุษยธรรมแก่กัมพูชาโดย เร่งด่วนอาจ เป็นการช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศระหว่างประเทศดีขึ้นซึ่งก็จะเป็นผลดีแก่การแก้ไขปัญหากัมพูชาในทางการเมือง

ในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับวิธีการแก้ไขปัญหากัมพูชานั้น ฝ่ายญี่ปุ่นได้แสดงทรรศนะในเรื่องนี้ไว้เมื่อครั้งที่นาย โอฮิระ อดีตนายกรัฐมนตรญี่ปุ่นได้เดินทางไปเยือนจีนในระหว่างวันที่ ๔-๔ ธันวาคม ๒๕๒๒ มีข้อความตอนหนึ่งว่า "ญี่ปุ่นต้องการให้มีการดำเนินการในลักษณะที่เสริมสร้างการปกครองตนเองของรัฐบาลกัมพูชาให้มากขึ้นโดย เสนอแผนการให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสมผลานสามฝ่ายขึ้นในกัมพูชา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากฝ่ายนายเอง สัมริน ฝ่ายกัมพูชา ประชาธิปไตย (ยกเว้นนาย พอลพต และนาย เขียง สารี) และฝ่ายเขมร เสรีซึ่งอยู่ในบริเวณพรมแดนไทย-กัมพูชา" อย่างไรก็ตาม แนวความคิดดังกล่าวของญี่ปุ่นกลับได้รับการปฏิเสธและไม่เห็นด้วยจากผู้นำของฝ่ายจีน

สำหรับท่าทีและแนวนโยบายของญี่ปุ่นต่อปัญหากัมพูชาในปี ๒๕๒๓ ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมคือ ในปี ๒๕๒๒ มากนัก ดังจะเห็นได้จาก เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๓ นายมาซาโยชิ โอฮิระ อดีตนายกรัฐมนตรญี่ปุ่นได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า ญี่ปุ่นมีความห่วงใยต่อสถานการณ์ในอินโดจีน เป็นอย่างยิ่งและจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อให้สันติภาพได้กลับคืนมาสู่ภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน การแพทย์ และการรับผู้อพยพชาวอินโดจีน เข้าไปตั้งถิ่นฐานในญี่ปุ่นด้วย ส่วน นาย ซาบุโร โออิคิตา รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้นได้แถลงว่าญี่ปุ่นจะต้องพยายามมีบทบาทในทางการเมืองระหว่างประเทศให้มากขึ้นโดยอาศัยพลังอำนาจทาง เศรษฐกิจที่

มีอยู่ ตลอดจนเห็นว่าญี่ปุ่นควรจะได้รับผู้อพยพพลีภัยจากอินโดจีน เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนั้น ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๓ นาย โอกิิต้า ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาแก้มพูซาโดยให้มีเขตสันติภาพปลอดทหาร (demilitarized peace zone) ในแก้มพูซาเพื่อเป็นเขตปลอดภัยสำหรับการแจกจ่ายอาหาร โดยญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เกี่ยวกับการจัดตั้งเขตปลอดทหารนี้ซึ่ง เป็นข้อเสนอที่คล้ายคลึงกับแนวความคิดการจัดตั้งเขตปลอดภัย (safe haven zone) ของไทยที่ต้องการให้เขตปลอดภัยนี้ตั้งคร่อมพรมแดนไทย-แก้มพูซา โดยมี UNICEF และ ICRC เป็นผู้รับผิดชอบพร้อมทั้งกล่าวว่า รัฐบาลญี่ปุ่นมีความห่วงใยในปัญหาผู้ลี้ภัยอินโดจีน การสู้รบในแก้มพูซาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กำลังทหารของเวียดนามบุกรุกเข้ามาในดินแดนไทยเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๓ และขอยืนยันที่จะให้การสนับสนุนรัฐบาลและประชาชนชาวไทยซึ่งกำลังประสบภัยคุกคามจากเวียดนาม ตลอดจนขอยืนยันที่จะให้การสนับสนุนท่าทีของอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาแก้มพูซาในที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติและต้องการให้มีการเจรจาสันติภาพขึ้นระหว่างแก้มพูซากับเวียดนามโดยการรับประกันจากสหรัฐฯ สหภาพโซเวียตและจีน ญี่ปุ่นจะระงับการจัดส่งความช่วยเหลือให้แก่เวียดนามต่อไปอีกแต่จะให้ความช่วยเหลืออาเซียนมากขึ้น

ต่อมา นาย มาซาโยชิ อิโต ผู้รักษาการนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้กล่าวกับ นายพานายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในโอกาสที่ได้ไปร่วมพิธีงานศพของนายมาซาโยชิ โออิระ อดีตนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๓ ว่าญี่ปุ่นขอยืนยันคำแถลงของนาย โอกิิต้า ในการประชุม ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ที่ว่าการรุกรานของเวียดนามต่อไทยนั้น เป็นการข่มขู่ต่อสันติภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และถือว่าการรุกรานของเวียดนามดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ที่สำคัญของญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นความจำเป็นที่จะให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ 'เอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์ ณ กรุงโตเกียว ในฐานะประธานคณะกรรมการอาเซียนโตเกียว ได้เข้าพบนาย มาซาโยชิ อิโต ซึ่งได้รับแต่งตั้ง

ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นในคณะรัฐบาลของนาย เซนโกะ ชูซูกิ เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๒๓ ณ กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อขอให้รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความสนับสนุนท่าทีของอาเซียนในปัญหาแก้มพูซาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาที่นั่งของแก้มพูซาประชาธิปไตยในสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติ ในเรื่องนี้ นายอิโต ได้กล่าวว่า รัฐบาลญี่ปุ่นขอยืนยันที่จะสนับสนุนท่าทีของอาเซียนในปัญหาดังกล่าวโดยไม่เปลี่ยนแปลงและจะสนับสนุนรัฐบาลแก้มพูซาประชาธิปไตยให้มีที่นั่งในสหประชาชาติต่อไป รัฐบาลญี่ปุ่นสนับสนุนท่าทีของรัฐบาลไทยซึ่งได้รับความสนับสนุนจากอาเซียนในเรื่องการที่ถูกรุกรานโดยเวียดนามและจะยับยั้งการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามต่อไปอีก นายอิโต ยังได้กล่าวถึงข้อเสนอของนายโอกิต้า อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นที่ได้เสนอให้มี เขตสันติปลอดภัยในบริเวณชายแดนแก้มพูซาว่าน่าจะได้ศึกษาพิจารณากันต่อไปว่าจะ เป็นผลดีต่อไทยประการใดหรือไม่

ในโอกาสที่นาย อิโต รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ ๒๔-๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๓ นั้น นายอิโต ได้แจ้งแก่ พลอากาศเอกสิทธิ เสาศศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศไทยว่า ญี่ปุ่นขอยืนยันในความเพียรพยายามที่จะนำสันติภาพและเสถียรภาพกลับคืนมาสู่ภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมทั้งกล่าวถึงถึงความสนับสนุนของญี่ปุ่นต่อข้อมติของสหประชาชาติที่ ๓๔/๒๒ ในการแก้ไขปัญหากัมพูชาและแถลงการณ์ร่วมของอาเซียนที่ประณามเวียดนามในการล่วงละเมิดอธิปไตยของประเทศไทย ตลอดจนรับที่จะชักชวนบรรดามิตรประเทศในละตินอเมริกา กลุ่มแอฟริกาและอาหรับให้สนับสนุนการคงที่นั่งของแก้มพูซาประชาธิปไตยไว้ในสหประชาชาติต่อไปและยินดีจะให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทยโดยตรงเป็นมูลค่า ๓,๐๐๐ ล้านเยน เพื่อก่อสร้างหมู่บ้านใหม่ให้แก่ชาวไทยผู้ประสบเคราะห์กรรมและโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับผู้อพยพ พร้อมทั้งได้กล่าวสรุปด้วยว่า ญี่ปุ่นรับที่จะสนับสนุนอาเซียนและไทยต่อไปในทุกวิถีทางและจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามที่นาย อิโต ได้เคยเรียนต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้นำของไทย เมื่อครั้งที่ไปเยือนญี่ปุ่นเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๓

หลังจากเดินทางไปเยือนประเทศไทยแล้ว นายอิโต ได้เดินทางเยือนพม่า อินเตีย ปากีสถาน และจีน ตามลำดับต่อไป สำหรับวัตถุประสงค์ของการเยือนในครั้งนั้น

ก็เพื่อที่จะประชาสัมพันธ์และชักชวนประเทศต่าง ๆ ให้ความสนับสนุนกลุ่มประเทศอาเซียนในการรักษาที่นั่งของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่จะมีขึ้นประมาณกลางเดือนกันยายน ๒๕๒๓ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่าให้การสนับสนุนต่อสูตร "ปล่อยที่นั่งของกัมพูชาให้ว่างไว้" (vacant seat formula) ของอินเดียหรือของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่ได้เสนอขึ้นในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติในครั้งนั้น ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนท่าทีและจุดยืนของไทยและอาเซียนต่อปัญหา กัมพูชา นับได้ว่า การดำเนินการของญี่ปุ่นในฐานะประเทศพัฒนาแล้วที่มีพลังทางเศรษฐกิจสูงดังกล่าว เป็นการเริ่มเข้ามาบีบบังคับและดำเนินนโยบายทางการ เมืองในภูมิภาคเอเชียอย่างจริงจังมากขึ้นโดยการแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยและประณามการเข้าแทรกแซงด้วยกำลังทหารของเวียดนามในกัมพูชาที่สำคัญก็คือ เสียงของญี่ปุ่นย่อมมีน้ำหนักและมีอำนาจต่อรองพื่อที่จะชักชวนให้นานาประเทศเห็นคล้อยตามท่าทีของอาเซียนได้ไม่น้อย

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๓ ได้มีการพบปะสนทนาระหว่าง พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีต่างประเทศไทยกับ นาย วาเซเก มียาเก (Waseke Miyake) อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงเทพฯ ที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ ฝ่ายญี่ปุ่นได้แจ้งแก่ฝ่ายไทยในครั้งนั้นว่า กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินการสั่งการให้คณะทูตถาวรแห่งญี่ปุ่นประจำสหประชาชาติติดต่อกับคณะทูตถาวรฯ จากประเทศอาเซียนในนิวยอร์กอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ความสนับสนุนข้อมติใด ๆ ของอาเซียน รวมทั้งสนับสนุนข้อเสนอให้มีการประชุมระหว่างประเทศและท่าทีของไทยในปัญหา กัมพูชา ตลอดจนได้เตรียมการส่งคณะผู้แทน (mission) มากรุงเทพฯ ในเร็ว ๆ นี้ เพื่อพิจารณาว่าจะให้ความร่วมมือกับฝ่ายไทยทางใดบ้างในการช่วยเหลือผู้พลพและผู้ประสบกับความยากลำบากจากปัญหาผู้ลี้ภัยตามบริเวณชายแดน

และ เมื่อถึงสมัยการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติในเดือนกันยายน ๒๕๒๓ ญี่ปุ่นก็ได้ดำเนินการร่วมมืออย่างแข็งขันกับอาเซียน เกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา ในสหประชาชาติโดยการสนับสนุนให้กัมพูชาประชาธิปไตยคงรักษาที่นั่งในสหประชาชาติต่อไป ซึ่งก่อนหน้านั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้แจ้งให้สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นในต่างประเทศ ๕๐ กว่าแห่ง พยายามขอร้องรัฐบาลที่

สถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นตั้งอยู่ให้สนับสนุนข้อมติของอาเซียนโดยไม่ให้การรับรองรัฐบาล เสง
สัมริน แล้วด้วย ในเรื่องนี้ได้ปรากฏผลต่อมาว่า เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๒๓ สมัชชา
ใหญ่สหประชาชาติได้ลงมติรับรองข้อมติของอาเซียนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในกัมพูชาด้วยคะแนนเสียง ๙๗ ต่อ ๒๓ ไม่ออกเสียง ๒๒ นับได้ว่าเป็นชัยชนะครั้งสำคัญของฝ่ายอาเซียน
ซึ่งเกินความคาดหมายของกนภายนอกหรือผู้สังเกตการณ์ต่าง ๆ

สำหรับด้านเอกชนชาวญี่ปุ่น ก็มีความเคลื่อนไหวสนับสนุนกัมพูชาประชาธิปไตย
สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-กัมพูชา ได้แสวงหาการสนับสนุนจากข้าราชการและนักการเมืองชั้นสูงทั้ง
อดีตและปัจจุบันให้เข้าร่วมขบวนการสนับสนุนกัมพูชาประชาธิปไตยและมติของสหประชาชาติที่
เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา พร้อมกันนั้นก็ได้ส่งคนออกบรรณาธิการเงิน
บริจาคในการจัดประชุมระหว่างประเทศ เกี่ยวกับปัญหากัมพูชาขึ้นที่กรุงโตเกียวจนเป็นผลสำเร็จ
เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม - ๓ มิถุนายน ๒๕๒๔ ผู้ร่วมประชุมนอกจากชาวญี่ปุ่นแล้ว
ยังมาจากประเทศต่าง ๆ มากกว่า ๒๐ ประเทศ และนอกจากนั้นยังประกอบด้วยคณะผู้
แทนกัมพูชาประชาธิปไตยซึ่งมีนางเฮียง อิริธ รัฐมนตรีว่าการเศรษฐกิจและสังคมของ
กัมพูชาประชาธิปไตย เป็นหัวหน้าคณะด้วย

การระงับความช่วยเหลือเวียดนามโดยญี่ปุ่น

โดยหลักการแล้ว เจตนาของความร่วมมือทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นต่อเวียดนามตาม
ทรรคนะของฝ่ายญี่ปุ่นนั้นก็เพื่อที่จะ ก่อเกิดการพัฒนา เศรษฐกิจและสวัสดิภาพของประชาชนใน
ประเทศนั้น ๆ โดยญี่ปุ่นไม่เคยคิดที่จะให้ความร่วมมือทาง เศรษฐกิจเพื่อวัตถุประสงค์ในด้าน
การทหารแก่เวียดนามและจะไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ ที่เกี่ยวกับการทหารแก่เวียดนามด้วย
สำหรับการให้ความร่วมมือทางด้านการเงินทั้งในรูปแบบเงิน เยนกู้และการให้ความช่วยเหลือแบบ
ให้เปล่าแก่เวียดนามภายหลังเวียดนามรวมประเทศนั้น เป็นการปฏิบัติไปตามเงื่อนไขที่ฝ่าย
เวียดนามได้กำหนดไว้ในการเจรจาตกลงกันเมื่อปี ๒๕๒๑ ว่า เวียดนามจะยอมจ่ายคืน
หนี้อื่นเนื่องมาจากทรัพย์สินของญี่ปุ่นในเวียดนามใต้ (เดิม) มูลค่าประมาณ ๒๐,๐๐๐ ล้าน
เยน เมื่อญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามต่อไป

และเมื่อเวียดนามได้ดำเนินการ เข้าแทรกแซงทางทหารในกัมพูชาจึงทำให้ญี่ปุ่นต้อง
ดำเนินการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว เพื่อใช้ประกอบกับการดำเนินการให้ความ
ช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นต่อเวียดนามในอนาคต แต่ในเบื้องต้นญี่ปุ่นยังเชื่อว่า ถ้า
ญี่ปุ่นระงับความร่วมมือทาง เศรษฐกิจแก่เวียดนามทั้งหมดอาจจะ เป็นผล เสียต่อความสัมพันธ์
อันดี โดยเฉพาะทางด้านการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับ เวียดนาม เป็นอย่างมาก อีกทั้งญี่ปุ่นก็จะสูญเสีย
เสียช่องทางที่จะมีบทบาทในการ เจรจา กับ เวียดนาม เพื่อประโยชน์ของบรรดาประเทศสมาชิก
อาเซียนที่มีความสัมพันธ์กับ เวียดนาม ดังนั้นโดยอาศัยข้อพิจารณาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ญี่ปุ่น
จึงได้ดำเนินการในเบื้องต้นดังนี้คือ

๑. จะปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาการกู้เงิน เยนและการให้ความช่วยเหลือแบบ
ให้เปล่าสำหรับงบประมาณปี ๒๕๒๑ ของญี่ปุ่น เนื่องจากได้ทำหนังสือแลกเปลี่ยนที่เกี่ยวข้อง
ข้อระหว่างกันแล้ว

ส่วนการที่จะวินิจฉัยว่า ควรจะทำหนังสือแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับการกู้เงิน เยนและ
การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (grant) สำหรับปีงบประมาณ ๒๕๒๒ แก่เวียดนาม-
นามซึ่งได้ตกลงกันไว้แล้วหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาถึงความคลี่คลายของสถานการณ์ในช่วงปี
งบประมาณดังกล่าวอย่างรอบคอบ

๒. เกี่ยวกับการให้ยืมข้าวญี่ปุ่นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ ตันนั้น ในโอกาสที่
รัฐมนตรีต่างประเทศ เวียดนามไปเยือนญี่ปุ่น เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ ฝ่ายญี่ปุ่นได้แจ้ง
เงื่อนไขของการยืมให้ทราบ แต่ในขณะนั้นฝ่าย เวียดนามยังมีได้ให้คำตอบประการใด ใน
เรื่องนี้ฝ่ายญี่ปุ่นจะไม่ยอมรับข้อเสนอละและไม่ให้ยืมข้าวดังกล่าว แม้ว่าฝ่าย เวียดนามเสนอ
ที่จะเปิดการเจรจากันอีกก็ตาม

จึงเป็นอันว่า ตามที่ญี่ปุ่นได้ตกลงจะให้เวียดนามยืมข้าว ๑๕๐,๐๐๐ ตัน (ซึ่ง
เวียดนามได้ขอถึง ๓๐๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ ตัน) คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๑๐,๐๐๐ ล้าน
เยนนั่น ญี่ปุ่นได้ตกลงระงับเรื่องนี้แล้ว ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นไม่พอใจที่เวียดนามส่งกองทัพ เข้า
ไปรุกรานกัมพูชา นอกจากนั้น ความช่วยเหลือที่สมาคม เกษตรกรรมญี่ปุ่นจะให้ข้าวแก่เวียดนาม-

นามประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ตัน ก็ได้ถูกระงับไปด้วย โดยเหตุผลเช่นเดียวกันทั้ง ๆ ที่กำลัง
ขนข้าวลงเรือแล้ว จึงพอจะสรุปได้ว่า ญี่ปุ่นไม่ได้ช่วยเหลือเวียดนามในเรื่องข้าวเลย
ส่วนในเรื่อง เงินกู้ที่ญี่ปุ่นให้เวียดนามสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๒๑ และความช่วยเหลือแบบ
ให้เปล่า (ซึ่งญี่ปุ่นได้ขอให้เวียดนามใช้เงินช่วยเหลือนี้ซื้อโภคภัณฑ์จากกลุ่มประเทศอาเซียน
และประชาคมยุโรปเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปและส่งออกไปจำหน่ายในตลาดญี่ปุ่นใน
ภายหลัง) นั้นฝ่ายญี่ปุ่นได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาเดิมที่ทำกันไว้แล้ว ส่วนเงินกู้และความ
ช่วยเหลือแบบให้เปล่าสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๒๒ ฝ่ายญี่ปุ่นจะได้พิจารณาถึงความคลี่คลาย
ของสถานการณ์ในช่วงงบประมาณดังกล่าวอย่างรอบคอบ

ในการพิจารณาเรื่องการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามในปี ๒๕๒๒ นั้น
รัฐบาลญี่ปุ่นต้องใช้วิธีปรองดองกับกลุ่มผลประโยชน์ภายในประเทศประชาชนญี่ปุ่น โดยเฉพาะ
ในวงราชการและธุรกิจญี่ปุ่นซึ่งเป็นฐานสนับสนุนที่สำคัญของพรรครัฐบาลญี่ปุ่น ในปัจจุบันต่าง
ก็ไม่ประสงค์จะตัดความสัมพันธ์กับเวียดนาม เพราะเวียดนามเป็นแหล่งที่ญี่ปุ่นจะแสวงหาผล
ประโยชน์ในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนาคตได้เป็นอย่างดี กลุ่มธุรกิจและข้าราชการ
ญี่ปุ่นจึงได้พยายามผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามต่อไป ผลก็คือ
เจ้าหน้าที่ชั้นสูงของกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้แถลงแก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เมื่อวันที่
๑๒ มีนาคม ๒๕๒๒ ว่าญี่ปุ่นจะยังคงให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามในปีงบ
ประมาณ ๒๕๒๒ ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๒ เป็นต้นไป แต่จะกระทำไป

^๗ เนื่องจากกลุ่มธุรกิจญี่ปุ่นต้องการใช้เวียดนามเป็นหัวหาด (beach head)
ในการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศอินโดจีนประกอบกับยังยึดถือนโยบายการทูต
เพื่อแสวงหาวัตถุดิบ (resource diplomacy) เป็นหลักสำคัญอยู่ จึงหวังที่จะได้
ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เหล็ก ไม้ น้ำมัน ซึ่งยังมีอีกมากในเวียดนามและต่อไปจะได้นำ
ทางเชื่อมโยงไปยังลาว เพื่อให้ลาวออกทะเลได้และสามารถขนทรัพยากรในลาวซึ่งมีอยู่
มากออกได้ด้วย : กระทรวงการต่างประเทศ, "การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อเวียดนาม,"
หนังสือที่ กต.๐๓๐๔/๔๐๘๕๒ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๒๒, หน้า ๑-๒.

ด้วยความรอบคอบ (cautious attitude) และว่าความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นจะให้แก่เวียดนามนั้น เป็นผลมาจากความตกลง ระหว่างรองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม และรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่น เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ การที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงต่างประเทญี่ปุ่นได้แถลง เป็นทางการดังกล่าวข้างต้นในขณะที่นายโซโนดะรัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้นได้เคยกล่าวในสภาผู้แทนราษฎรว่า ญี่ปุ่นอาจต้องพิจารณานโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนาม เสียใหม่และยุติการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เนื่องจากกองทหารเวียดนามได้กระทำการรุกรานกัมพูชาฯ จึง เป็นเหตุให้คาดคะเนกันว่ากลุ่มนักธุรกิจและข้าราชการญี่ปุ่นซึ่ง เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดและตัดสินใจของรัฐบาลญี่ปุ่นอย่างน้อยต้องการให้รัฐบาลของตน เปลี่ยนแปลงท่าทีในเรื่องนี้ใหม่ เพื่อผ่อนปรนจากนโยบายเดิมซึ่งตึงเกินไป โดยประสงค์จะเอาใจทั้ง เวียดนามและจีน

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงต้นปี ๒๕๒๓ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจระงับให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๒๓ การที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้กำหนดนโยบายความช่วยเหลือต่อเวียดนามอย่างแน่นอนและชัดเจนในช่วง ๓ เดือนแรกของปี ๒๕๒๓ นั้นน่าจะสืบเนื่องมาจากความกดดันภายนอกต่าง ๆ คือ

๑. ปัจจัยทางด้านฐานะท่าทีและนโยบายของสหรัฐฯ จีน และกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่สำคัญของญี่ปุ่นและมีอิทธิพลต่อญี่ปุ่นทั้งทางด้านการเมืองและความมั่นคง ตลอดจนมติมหาชนโลก ที่ว่าสันติภาพในกัมพูชาจะบังเกิดขึ้นได้ก็โดยการเจรจาทางการเมืองในที่ประชุมระหว่างประเทศโดยให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากกัมพูชา สนับสนุนกองกำลังที่สาม (third forces) ให้เข้ามาบริหารประเทศ ตลอดจนให้มีการเลือกตั้งขึ้นในกัมพูชภายใต้อการควบคุมดูแลของสหประชาชาติ เพื่อให้ประชาชนกัมพูชาทั้งปวงได้มีโอกาสเลือกผู้ที่จะ เป็นรัฐบาลของตนได้อย่างเสรี ปฏิกริยาและท่าที

---

^๘ John Lewis, "Japan Learns a Hard Lesson," Fareastern Economic Review (January 26, 1979) : 13.

ของประเทศและกลุ่มประเทศดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลญี่ปุ่นในการสร้างความกดดันต่อเวียดนาม เพื่อให้เวียดนามยินยอมปฏิบัติตามข้อติสทประชาชาติว่าด้วยปัญหา กัมพูชา

ดังนั้นเมื่อ นายมาซาโยชิ โอฮิระ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้พบปะสนทนากับ ประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ในระหว่างการเยือนสหรัฐฯ เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๒ ฝ่ายญี่ปุ่นจึงได้ยืนยันกับฝ่ายสหรัฐฯ ว่าญี่ปุ่นจะใช้ความพยายามต่อไปเพื่อป้องกันมิให้การสู้รบขยายขอบเขตออกไป ญี่ปุ่นจะใช้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่ให้แก่เวียดนาม เป็นเครื่องมือยับยั้งการกระทำของ เวียดนามและมีนโยบายที่จะดำเนินมาตรการตัดความช่วยเหลือในงวดต่อไป หากเวียดนามยังไม่ยุติการรุกราน^๙ ความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นจะให้จึงมุ่งมาที่กลุ่มประเทศอาเซียนมากขึ้นดังจะเห็นได้จากสัญญาที่ญี่ปุ่นจะให้เงินกู้สูงถึง ๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (๔,๐๐๐ ล้านบาท) แก่ประเทศไทย เมื่อครั้งที่นายกรัฐมนตรีเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ไปเยือนญี่ปุ่นระหว่างวันที่ ๑๖-๑๙ มกราคม ๒๕๒๒^{๑๐}

๒. เหตุการณ์ที่เครื่องบินตรวจการณ์ระยะไกลของโซเวียตแบบ TU-95 D จำนวน ๒ เครื่อง ได้แวะจอดและใช้สนามเครื่องบินเมืองคานังกอร์รั้งมีข่าววิสัยหน้ามาด้วยว่า เวียดนามได้อนุญาตให้เรือบของโซเวียตใช้ท่าเรือที่ไซฟองและอ่าว คัม รานห์ ได้สร้างความหวั่นวิตกกังวลใจต่อญี่ปุ่นอย่างมาก โดยญี่ปุ่นเกรงว่าสนามบินและท่าเรือของเวียดนามดังกล่าวจะกลายเป็นฐานทัพถาวรของโซเวียต ซึ่งอาจก่อให้เกิดอุปสรรคในด้านการลำเลียงน้ำมันดิบของญี่ปุ่นได้ ด้วยเหตุนี้ นายเคนซุเกะ ยานางิยา (Kensuke Yanagiya) อธิบดีกรมกิจการเอเชียแห่งกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น จึงได้เชิญเอก-

^๙ The Royal Thai Embassy in Washington D.C., Joint Communique Between Prime Minister Masayoshi Ohira and President Jimmy Carter ; Productive Partnership for the 1980's, May 2, 1979, p.4-5.

^{๑๐} ดร.ถาวร สุชากันยา และ ผศ.อุษณีย์ ฉัตรานนท์, สงครามและความขัดแย้งในอินโดจีน (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๒๒), หน้า ๗๖.

ษัตราษฏ์ เทวียน เกียบ แห่ง เวียดนาม ไปพบและปรึกษาหารือพร้อมกับชี้แจงให้ฝ่ายเวียดนาม
 ทราบว่า รัฐบาลญี่ปุ่นจะงดการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนาม หากปรากฏว่า
 เวียดนามดำเนินการในขั้นที่จะทำลายสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
 เฉียงใต้ และดำเนินนโยบายที่สวนทางกับหลักเอกราชและการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ตามที่
 รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามได้ เคยปรารถ
 ใไว้กับผู้นำของญี่ปุ่นเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ พร้อมทั้งชี้แจงว่า การที่ญี่ปุ่นนำเงื่อนไขดังกล่าว
 มาประกอบการพิจารณา เรื่องการให้ความช่วยเหลือเป็นเพราะนอกเหนือไปจากการที่เวียดนามอ้างตัวเองว่า เป็นประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดแล้วยังสืบเนื่องมาจากเหตุผลในด้านความ
 มั่นคงของญี่ปุ่นอีกด้วย กล่าวคือโดยเหตุที่ญี่ปุ่นจำเป็นต้องใช้เส้นทางเดินเรือระหว่างช่อง-
 แคบมะละกากับญี่ปุ่นในการลำเลียงน้ำมัน การที่เวียดนามปล่อยให้สหภาพโซเวียตมาใช้
 ฐานทัพที่อ่าวแคม รานท์ จึงเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วย (แม้ว่าในข้อเท็จจริง
 สหภาพโซเวียตมีฐานทัพอยู่ที่เวลาติวออสต็อกและในเกาะต่างๆ ของญี่ปุ่นที่โซเวียตยึดไว้ตั้งแต่
 สงครามโลกครั้งที่สอง และไม่ยอมคืนให้ญี่ปุ่นซึ่งตั้งอยู่ใกล้และมีลักษณะเป็นอันตรายทางการ
 พหารมากกว่าก็ตาม) โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงนโยบายที่โซเวียตมีต่อญี่ปุ่น ส่วนที่จะ
 เปรียบเทียบกับการที่ญี่ปุ่นยินยอมให้สหรัฐฯ ตั้งฐานทัพที่เกาะโอกินาวา (ซึ่งเวียดนามไม่
 เคยยกขึ้นต่อว่าญี่ปุ่นในสาธารณะ เป็นแต่ยกขึ้นพูดในโอกาสที่พบกับฝ่ายญี่ปุ่นสองต่อสอง)
 นั้น เป็นกรณีที่แตกต่างกัน เพราะประการแรกญี่ปุ่นไม่เคยอวดอ้างว่าเป็นประเทศไม่
 ฝักใฝ่ฝ่ายใดเหมือนอย่างที่เวียดนามอวดอ้าง และญี่ปุ่นมีนโยบายร่วมมือกับสหรัฐฯ
 ประการที่สอง ญี่ปุ่นไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากเวียดนาม ดังนั้นการที่ญี่ปุ่นนำมาอ้างได้
 ก็เป็นไปเฉพาะภายในขอบเขต (context) ของความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นจะให้แก่เวียดนาม
 เท่านั้น เพราะญี่ปุ่นทราบดีว่า เวียดนามเป็นประเทศที่มีอธิปไตยและเอกราช จึงย่อมมีสิทธิ์
 ที่จะให้ประเทศหนึ่งประเทศใดใช้ดินแดนของตนได้ ซึ่งหากเวียดนามไม่ขอความช่วยเหลือจาก
 ญี่ปุ่นแล้ว ญี่ปุ่นจะไม่หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นพิจารณาเลย ดังนั้นการที่เวียดนามยินยอมให้โซเวียต
 ใช้อ่าวแคม รานท์ เป็นฐานทัพชั่วคราว จึงเป็นการขัดกันกับข้อพิจารณาดังกล่าวของญี่ปุ่นและ
 ไม่เป็นไปตามที่นาย เทวียน ดุย ตรินท์ ได้สัญญาไว้แล้วกับรัฐบาลญี่ปุ่น สำหรับในกรณีที่เวียดนามได้ใช้กำลังเข้าบุกรุกรานกัมพูชา ย่อมแสดงให้เห็นว่า เวียดนามไม่รักษาคำพูดที่เคยให้

ไว้ ทั้งนี้เพราะในระหว่างการเยือนญี่ปุ่นของรองนายกรัฐมนตรี เหวียนดุย ตรินห์ และ รัฐมนตรีช่วยว่าการต่างประเทศ ฟาน เฝียน ของเวียดนามเมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๑ นายฟาน เฝียน ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่าจะไม่ใช่กำลังเข้าแก้ไขปัญหาแกมพูชา แต่หลังจากนั้นไม่นาน เวียดนามก็ได้กระทำสิ่งที่ชาวโลกรู้กันอยู่ทั่วไป จึงทำให้พันธมิตรมหาชนญี่ปุ่น เห็นว่า ผู้นำของรัฐบาลเวียดนามไม่รักษาคำพูดที่ให้ไว้ต่อสาธารณชน ซึ่งญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มาก และสิ่งที่กล่าวมานี้ได้มีอิทธิพลต่อการที่ญี่ปุ่นจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามในอนาคต เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงถึงข้อที่ว่า รัฐสภาของญี่ปุ่นมีอำนาจมาก ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องรับฟัง และในขณะนี้ภาพพจน์ของ เวียดนามนับว่า เลวลงไ้มากในสายตาของนักการเมือง นักธุรกิจ และประชาชนชาวญี่ปุ่น จริงอยู่เวียดนามอาจมีความสัมพันธ์อันดีกับพรรคคอมมิวนิสต์และกับองค์การต่าง ๆ ที่เรียกตัวเองว่าเป็นประชาธิปไตยของ ญี่ปุ่นก็ตาม แต่ก็ เป็นเพียงกลุ่มฝ่ายค้านซึ่งเป็นส่วนเล็กน้อยและไม่มีอิทธิพลต่อมหาชนญี่ปุ่นแต่อย่างใด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อไซเรียตและเวียดนามประสบความสำเร็จด้านการทูตในองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ๒๕๒๒ โดยปรากฏว่าที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติลงมติด้วยคะแนนเสียง ๗๑-๓๕ รับรองเขมรฝ่ายพอลพต ว่าเป็นตัวแทนอันถูกต้องของแกมพูชา ไซเรียตก็ได้เร่งระดมกำลังขนอาวุธและเสบียงกรังให้กับทหารเวียดนามในแกมพูชา เป็นการควั่นชิงตามกระแสข่าวที่เปิดเผยแจ้งว่า ไซเรียตต้องใช้เงินเพื่อการนี้ถึงวันละประมาณ ๘๐ ล้านบาทพร้อมทั้งได้ส่งเรือลาดตระเวนติดซีปนาวุธเข้าทะเลจีนใต้ตลอดจนหุ้มกำลังรวม ๕๔ กองพล หรือประมาณ ๔๗๐,๐๐๐ คน ประชิดพรมแดนจีนทางตอนเหนือและตอนตะวันตกเฉียงเหนือ เพื่อสร้างกระแสกดดันให้จีนพะงักพะวงใจไม่กล้าคิดจะทำสงคราม "สอนบทเรียน" เวียดนามง่าย ๆ เหมือนครั้งก่อน^{๑๑}

๑๑

ไซเรียตและเวียดนามถูกรุม เพราะข่าว," มติชน (๘ ตุลาคม ๒๕๒๒) : ๔

นอกจากนั้น โขเวียดยังได้เสริมสร้างกำลังทางทหารของตนในบริเวณเกาะ
 หังส์ที่ยึดได้จากญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้นซึ่งก่อนหน้านี้ โขเวียดได้สร้างฐานทัพขึ้นที่เกาะคูนาซิริและ
 เอโตโรฟู สองในสี่เกาะเหนือ่านน้ำญี่ปุ่นพร้อมกับเพิ่มจำนวนทหารขึ้นจาก ๑,๐๐๐ คน
 เป็น ๕,๐๐๐ คน^{๑๒} โขเวียดได้เร่งสร้างสมกำลังทหารโดยส่งทหารอย่างน้อย ๒,๐๐๐
 คนไปประจำการที่เกาะชิโกตันซึ่งเป็นหนึ่งในสี่เกาะเล็ก ๆ เหนือเกาะฮอกไกโดและเป็น
 หนึ่งในสองเกาะที่โซเวียตสัญญาจะคืนให้ตามข้อตกลงปี ๒๔๙๔ การเร่งเสริมกำลังทหาร
 ดังกล่าวจึงกลายเป็นการเตรียมการตั้งฐานทัพขนาดใหญ่ขึ้นใกล้เคียงกับญี่ปุ่นตามยุทธศาสตร์
 สงครามของโซเวียดและสื่อให้เห็นความตั้งใจไม่ยอมคืนหมู่เกาะอย่างแน่ชัดเพื่ออ้างกรรม-
 สิทธิเหนือเกาะเหล่านั้น ทั้งนี้ฝ่ายโซเวียดโดย พลโท ไมเคิล คิริยาน (Micheal
 Kiriyan) รองผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าประวัติศาสตร์ทางทหารของโซเวียดได้อ้างว่า
 กำลังทหารโซเวียดที่มีอยู่บนเกาะดังกล่าวมิไว้เพื่อป้องกันการโจมตีของจีนที่อาจเกิดขึ้นได้
 และไม่ประสงค์จะข่มขู่ญี่ปุ่นแต่ประการใด

จากพฤติกรรมดังกล่าวของโซเวียดได้สร้างความหวั่นไหวต่อความรู้สึกของชาว
 ญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจดำเนินมาตรการบีบคั้น
 ทางเศรษฐกิจแก่เวียดนาม

๓. เหตุการณ์ที่กองทหารเวียดนาม เอง สัมริน มากกว่า ๒ กองร้อย
 ได้บุกล่วงล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยและโจมตี พร้อมทั้งยึดบ้านโนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา
 จังหวัดปราจีนบุรีเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๒๓ ตลอดจนพฤติกรรมของกองทหารเวียดนาม
 เอง สัมริน ซึ่งมีท่าทีที่จะรุกรานไทยมาก่อนหน้านั้นแล้วก็เป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประ-
 การหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศภัยและแถลงในเวลาต่อมาไม่นานว่าญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการ

^{๑๒} "ญี่ปุ่น เร่งสอบค้น รัสเซียตั้งฐานทัพจ้อคหอย," มติชน (๒๗

กันยายน ๒๔๒๒) : ๑, ๑๑.

ตอบโต้ทางเศรษฐกิจ (economic sanctions) ด้วยวิธีการอื่น ๆ กับเวียดนามเพิ่มขึ้นอีก หากสถานการณ์ได้เลวร้ายลงไปมากกว่านี้ ในขณะที่เดียวกัน ญี่ปุ่นจะจัดสรรความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน เพิ่มมากขึ้น^{๑๓}

๑. ปัญหาชาวญวนอพยพก็เป็นมูลเหตุอีกประการหนึ่งที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญและนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนาม ดังจะเห็นได้จาก เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒ อธิบดีกรมเอเชียแห่งกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้เชิญเอกอัครราชทูตเวียดนาม ณ กรุงโตเกียวไปพบและได้ขอร้องให้เวียดนามยุติการปล่อยให้ชาวเวียดนามอพยพออกนอกประเทศเสียที และถ้าหากการขอร้องนี้ไม่ได้ผล ญี่ปุ่นก็จะยุติการให้ความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจแก่เวียดนาม ตลอดจนขอให้เวียดนาม เข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับปัญหาเรื่องผู้ลี้ภัยที่เจนีวาด้วย ส่วนนายกรัฐมนตรโองิระ ได้แถลงแก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ที่บ้านพักของเขา เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๒๒ ว่า "รัฐบาลญี่ปุ่นจะเฝ้าดูปฏิกิริยาของฝ่ายเวียดนามต่อคำขอร้องของญี่ปุ่นดังกล่าวก่อนที่จะพิจารณานโยบายปัจจุบันในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจแก่เวียดนามต่อไป"^{๑๔}

โดยสรุปแล้วก็คือ แม้ญี่ปุ่นจะมีท่าทีที่จะให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามต่อไปอีกช่วงระยะหนึ่งโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเป็นสำคัญ เพราะเวียดนามเชื่อว่าถ้าญี่ปุ่นระงับความช่วยเหลือเวียดนาม เวียดนามก็จะไม่ยอมจำนนหนีสินอันเนื่องมาจาก

๑๓

News Division-Information Department : Ministry of Foreign Affairs, "Japan-Vietnam : Japan Takes Tough Economic Stand Against Vietnam," Foreign News Bulletin, Friday June 27, 1980, p.3.

๑๔

ในระบะนั้น อังกฤษได้ประกาศงดความช่วยเหลือทั้งหมดที่ให้กับเวียดนาม ซึ่งคิดเป็นมูลค่าประมาณ ๒๙๖ ล้านบาท เพราะรัฐบาลเวียดนามผลักดันประชาชนให้ต้องอพยพออกนอกประเทศทางเรือ : มติชน (๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑.

ทรัพย์สินของญี่ปุ่นในเวียดนามใต้ ซึ่งมีมูลค่าถึงประมาณ ๒๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ก็ตาม แต่ญี่ปุ่นก็มีความลำบากใจในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เนื่องจากนโยบายของเวียดนามเกี่ยวกับผู้อพยพและกัมพูชาไม่เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐฯ จีน อาเซียน ตลอดจนมติมหาชนโลก อีกทั้งเหตุการณ์ที่ก้าวร้าวซึ่งส่งผลกระทบต่อทำลายสันติภาพในภูมิภาคเอเชียของไซเรียตและเวียดนาม ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงตัดสินใจไม่ให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามในปริมาณประมาณ ๒๕๒๒ หรือการสร้างข่าวว่ามีการระงับการให้ความช่วยเหลือที่จะให้แก่เวียดนามในปริมาณต่อมาต่อ ๆ ไปเอาไว้ก่อนโดยไม่ได้แสดงท่าทีอย่างเป็นทางการออกมา

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนาม กัมพูชาประชาธิปไตย และสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘)

๑. การค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนาม

ภายหลังเวียดนามรวมประเทศแล้ว ปรากฏว่าการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามในปี ๒๕๑๙ มีมูลค่าถึง ๒๐๐ ล้านดอลลาร์ ส่วนในด้านการลงทุนญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ ประเทศที่ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามภายหลังที่เวียดนามได้รวมประเทศแล้ว ได้ไปลงทุนในเวียดนามมากกว่าประเทศอื่นใดทั้งหมด ดังจะเห็นได้ว่า ตามสถิติการลงทุนของต่างประเทศในเวียดนามเมื่อปี ๒๕๒๐ ปรากฏว่ามีบริษัทญี่ปุ่นไปลงทุนในเวียดนามมากกว่า ๑๕๐ บริษัท

ระหว่างปี ๒๕๒๐-๒๕๒๑ เวียดนามติดต่อกำขายกับประเทศญี่ปุ่นมากเป็นอันดับสองรองจากสหภาพโซเวียต วัตถุประสงค์ที่ญี่ปุ่นต้องการจากเวียดนามส่วนใหญ่ได้แก่ ถ่านหิน แร่เหล็ก และน้ำมัน โดยเฉพาะปี ๒๕๒๐ เวียดนามส่งถ่านหินออกเป็นมูลค่า ๔๗ ล้านดอลลาร์ หรือประมาณร้อยละ ๖๔ ของมูลค่าการส่งออกของเวียดนามทั้งหมดไปยังญี่ปุ่น

และเมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจระงับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามสืบเนื่องจากกรณีการรุกรานกัมพูชาของเวียดนาม ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๒๒ เป็นต้นมา การค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามจึงได้ลดน้อยลงดังได้กล่าวมาแล้ว

ในปัจจุบันญี่ปุ่นก็คงจำเป็นต้องระงับความช่วยเหลือเวียดนามอยู่ต่อไป แต่ยังมี
 ความเสียหายแหล่งที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเช่น เวียดนามอยู่ (ผลประโยชน์
 ทั้งทางด้าน การส่งออกและการประกันการจัดหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ญี่ปุ่นต้องการ)^{๑๔}
 ดังจะเห็นได้จากในระหว่างที่นายเซนโกะ ชูชูกิ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นเดินทางเยือนกลุ่ม
 ประเทศอาเซียนระหว่างวันที่ ๑๗-๒๐ มกราคม ๒๕๒๔ นายชูชูกิ ก็ได้ให้คำมั่นสัญญาว่า
 ญี่ปุ่นจะไม่ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามจนกว่า เวียดนามจะปฏิบัติตามข้อมติ
 ขององค์การสหประชาชาติที่เรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา แต่ต่อมาพรรค
 รัฐบาลกลับส่งคณะผู้แทน ๗ คน เดินทางเยือนเวียดนามเป็นเวลา ๖ วัน ตั้งแต่วันที่
 ๕ กันยายน ๒๕๒๔ เป็นต้นมา เพื่อเจรจาหาทางเปิดประตูกว้างในการให้ความช่วย
 เหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนาม โดยอ้างว่า เพื่อช่วยลดการต้องพึ่งพาโซเวียต และหันไป
 หาดตะวันตกแทนในการบูรณะเศรษฐกิจของเวียดนาม เป็นเหตุผลสำคัญ แต่เนื่องจากเหตุผล
 หลายประการดังที่ได้กล่าวแล้ว ญี่ปุ่นจึงไม่มีอิสระในการให้ความช่วยเหลือเวียดนามอีกใน
 ขณะนี้ จึงสนใจที่จะฟื้นฟูการค้า เป็นเป้าหมายสำคัญและเนื่องจาก เวียดนามขาดอำนาจซื้อใน
 ขณะที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศจึงเพิ่มขึ้นไม่มากนัก

---

^{๑๔} นักสำรวจน้ำมันชาวสหรัฐฯ ประมาณว่าแหล่งแร่และน้ำมันของ เวียดนามใน
 บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงมีความอุดมสมบูรณ์เทียบเท่ากับที่ราบลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปีในสหรัฐฯ
 และแม่น้ำอะเมซอนในอเมริกาใต้ในเรื่องนี้ นักธุรกิจชาวญี่ปุ่นซึ่งเดินทางกลับจากการเยือน
 ฮานอยกล่าวว่า แหล่งน้ำมันในเวียดนามได้เตรียมไว้สำหรับนักลงทุนชาวอเมริกัน : สยาม
จดหมายเหตุ ๒ (๑๐ มีนาคม ๒๕๒๐) : ๒๖๗-๒๖๘.

*
 คณะผู้แทนดังกล่าวมีนาย ฮาจิเมะ อิชิอิ ซึ่งสังกัดอยู่ในคณะวิจัยเอเชีย
 แอฟริกาของพรรค เป็นหัวหน้าคณะ โดยได้พบปะหารือกับนาย ฟาม วันตง นายก-
 รัฐมนตรีเวียดนามตลอดจนบุคคลสำคัญอื่น ๆ ของเวียดนาม

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนาม

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	มูลค่าสินค้าออกของญี่ปุ่นเข้าเวียดนาม	มูลค่าสินค้าเข้าของญี่ปุ่นจากเวียดนาม
๒๕๒๐	๔๖,๕๐๕,๖๐๔	๑๕,๔๔๐,๖๑๓
๒๕๒๑	๔๖,๐๓๘,๗๖๕	๑๐,๘๗๕,๑๖๘
๒๕๒๒	๒๕,๒๙๙,๗๑๗	๑๐,๖๐๐,๘๖๒
๒๕๒๓	๒๔,๒๐๘,๒๒๑	๑๑,๐๖๗,๑๖๗

ที่มา : Ministry of Finance, Japan Exports and Imports 2520-2523

(Japan : Japan Tariff Association, 2520-2523)

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับกัมพูชาประชาธิปไตย

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจรับรองรัฐบาลสหภาพแห่งชาติกัมพูชา (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นกัมพูชาประชาธิปไตย) เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๘ หลังจากที่รัฐบาลลอนดอนได้ล้มไปแล้ว นับเป็นประเทศที่ ๗๔ ที่ได้ให้การรับรองแก่รัฐบาลใหม่ของเจ้าสทูน แต่ญี่ปุ่นต้องประสบกับปัญหาการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา เพราะการที่ญี่ปุ่นได้เคยให้การสนับสนุนแก่รัฐบาลลอนดอนมาในอดีต ได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เจ้าสทูนมีความไม่พอใจต่อญี่ปุ่นเป็นอย่างยิ่ง ถึงกับได้แจ้งแก่นาย โดซากุ ฮิเดะอะกิ ประธานสมาคมพุทธศาสนาไซกะงักไกแห่งญี่ปุ่น ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการเยือนปักกิ่งในเดือนเมษายน ๒๕๑๘ ว่ารัฐบาลสหภาพแห่งชาติกัมพูชาจะยังไม่เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับญี่ปุ่นในขณะนั้น และจะรอไปอีก ๒ หรือ ๓ ปี เพราะถือว่ารัฐบาลญี่ปุ่นไม่ได้เป็นมิตรกับรัฐบาลของเจ้าสทูนมาตั้งแต่ต้น

จนกระทั่งเดือนสิงหาคม ปี ๒๕๑๙ รัฐบาลทั้งสองจึงสามารถเจรจาเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตได้เป็นผลสำเร็จ และเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๒๑ นายโชจิ ซาโต

เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงปักกิ่ง จึงได้เดินทางไปเยือนกรุงเทพมหานครเป็นเวลา ๘ วัน เพื่อยื่นสาสน์ตราตั้งต่อ นาย เขียว สัมพันธ์ ประมุขของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย ตลอดจนเพื่อหาทางจัดให้มีการประชุมระดับสูงระหว่างรัฐบาลทั้งสองที่กรุงโตเกียว หรือกรุงปักกิ่งว่าด้วยปัญหาที่ยังตกลงกันไม่ได้ เช่น ในเรื่องเงินกู้จำนวน ๑,๒๕๘ ล้านดอลลาร์ ที่ญี่ปุ่นให้รัฐบาลลอนนอลก่อนที่จะพ่ายแพ้ (เงินกู้จำนวนดังกล่าวนี้ ได้นำไปใช้ก่อสร้างเขื่อนที่แม่น้ำ Prek Tnot ประมาณ ๒๐ กิโลเมตรทางทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร) ซึ่งเชื่อกันในขณะนั้นว่า ญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นสมาชิกสำคัญขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) คงจะพยายามหาทางแก้ไขปัญหาเงินกู้ของกัมพูชา เช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดโดยการเบิกถอนหนี้ให้หรือดำเนินการทำนองนั้น

สำหรับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสองปรากฏว่าได้มีการเจรจาติดต่อทางการค้าและร่วมมือกันทางเศรษฐกิจกันมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมาแล้ว ฝ่ายกัมพูชา ต้องการที่จะได้ปุ๋ยและเครื่องมือสำหรับโครงการชลประทาน การซ่อมแซม และการจัดข้ายางงานการขนส่งใหม่ แม้ว่ากัมพูชา ได้ซ่อมแซมปรับปรุงทางหลวงสายที่ ๔ ท่าเรือพนมเปญและท่าเรือน้ำลึก กำปงโสมเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่สถานที่ตั้งอื่น ๆ ยังคงกำลังซ่อมแซมอยู่ ส่วนความร่วมมือทางเศรษฐกิจแบบทวิภาคีนั้น การปรึกษาหารือได้กระทำโดยวิธีทางการทูตในกรุงปักกิ่ง อย่างไรก็ตามทั้งสองฝ่ายเชื่อว่าการติดต่อโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลทั้งสองฝ่ายจะเกิดผลดีกว่า สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศทั้งสอง ปรากฏว่าได้กระทำผ่านบริษัท Ren Fung Co., Ltd. ในฮ่องกงตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ เป็นต้นมา แต่ได้หยุดชะงักไปเมื่อต้นปี ๒๕๒๑ ต่อมาเมื่อพ่อค้าญี่ปุ่นหวังที่จะสั่งซื้อข้าวโพดและไม้จากกัมพูชา จึงได้ขอให้รัฐบาลญี่ปุ่นติดต่อสอบถามรัฐบาลกัมพูชา เกี่ยวกับช่องทางการค้า วิธีการ และอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องนี้ ฝ่ายกัมพูชา ได้กล่าวชี้แจงว่า ได้มีการเปลี่ยนเจ้าประธานบริษัท Ren Fung Co., Ltd. และประธานบริษัทคนใหม่ได้ไปรับหน้าที่ในกลางเดือนกันยายน ๒๕๒๑ เรียบร้อยแล้ว และในฐานะที่ญี่ปุ่นและกัมพูชา ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้ว ฝ่ายกัมพูชาจึงประสงค์ที่จะแสวงหาช่องทางโดยตรงและได้ดำเนินการค้าขายกับญี่ปุ่นต่อไป

นอกจากนี้ ฝ่ายญี่ปุ่นยังได้ยื่นเอกสารที่จัดทำโดยสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการแม่น้ำโขงให้แก่ฝ่ายกัมพูชา โดยชี้แจงว่าญี่ปุ่นมีความประสงค์ที่จะเห็นกัมพูชา กลับคืนเข้าสู่คณะกรรมการนี้ แต่เนื่องจากกัมพูชากับเวียดนามได้ขัดแย้งกันอย่างรุนแรง แล้วตั้งแต่ในช่วง เมษายน - พฤษภาคม ๒๕๒๐ จนเป็นเหตุให้ทั้งสองตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกัน เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๒๐ ฝ่ายกัมพูชาจึงเรียกร้องไปว่าภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเวียดนามไม่รับรองกัมพูชาว่าเป็นประเทศเอกราชและรุกรานกัมพูชา อย่างเปิดเผย จึงเป็นไปได้ยากอย่างแน่นอนสำหรับกัมพูชา ที่จะกลับคืนเข้าสู่คณะกรรมการและร่วมนั่งโต๊ะเดียวกับเวียดนาม

จะเห็นได้ว่า การติดต่อทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศทั้งสองน่าจะกระทำได้มากกว่านี้ ถ้ากัมพูชา ไม่มีนโยบายที่จะพึ่งตนเองอย่างแน่นแฟ้นในการบูรณะเศรษฐกิจ หลังสงคราม ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นและกัมพูชา จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะส่งเสริมความร่วมมือทาง เศรษฐกิจการค้าได้อย่างเต็มที่ จนกระทั่งเมื่อเวียดนามรุกรานกัมพูชา และจัดตั้งรัฐบาล เอง สัมริน ขึ้นมาปกครองชาวกัมพูชาแทน การติดต่อทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างรัฐบาล ญี่ปุ่นกับกัมพูชาประชาธิปไตย จึงได้หยุดชะงักลง

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับกัมพูชาประชาธิปไตย ปี ๒๕๑๘-๒๕๒๑

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	สินค้าออกของญี่ปุ่นเข้ากัมพูชา	สินค้าเข้าของญี่ปุ่นจากกัมพูชา
๒๕๑๘	๔๐,๓๐๑	๑๗๘,๓๖๐
๒๕๑๙	-	๑๐๓,๕๖๔
๒๕๒๐	๑,๐๗๘,๓๐๑	๑๒๑,๕๕๐
๒๕๒๑	๗,๖๗๘	๔๓,๐๑๔

ที่มา : Ministry of Finance, Japan Exports and Imports 2518-2521

(Japan : Japan Tariff Association, 2518-2521)

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

ภายหลังที่เวียดนามได้ใช้กำลังทหาร เข้าแทรกแซงกัมพูชาและจัดตั้งรัฐบาลหุ่น
 เอง สัมริน ขึ้นมาปกครองชาวกัมพูชาแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ดำเนินนโยบายทางการเมือง
 เกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา โดยการสนับสนุนข้อมติของสหประชาชาติทุกสมัยประชุมที่ผ่านมา โดยยังคง
 สนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยให้มีที่มั่นในสหประชาชาติต่อไปและถือว่า รัฐบาลดังกล่าว
 เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาล
 สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (เอง สัมริน) อีกทั้งได้ดำเนินมาตรการกีดกันทางเศรษฐกิจ
 ต่อเวียดนาม ซึ่งถ้าพิจารณาบทบาทและความเคลื่อนไหวทางการเมืองของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อ
 กรณีพิพาทกัมพูชาปี ๒๕๒๒ โดยหลักการแล้ว นับได้ว่าญี่ปุ่นเริ่มก้าวเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อ
 ปัญหาความมั่นคงและสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น แม้กระนั้นก็ตาม
 ในขณะที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำลังดำเนินนโยบายทบทวนและประวิง เวลาการให้ความช่วยเหลือทาง
 เศรษฐกิจแก่เวียดนามอยู่นั้น ก็ได้มีกลุ่มเอกชนชาวญี่ปุ่นอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มนักธุรกิจญี่ปุ่น
 โดยสมาคมการค้าญี่ปุ่น-กัมพูชา (Japan-Kampuchea Trade Association) ซึ่ง
 เป็นสมาคมเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดย บริษัท การค้า บริษัทอุตสาหกรรม และธนาคาร
 พาณิชย์ของญี่ปุ่น มีสำนักงานอยู่ที่กรุงโตเกียว* กลับดำเนินนโยบายที่สวนทางกับรัฐบาล
 ญี่ปุ่น โดยต้องการรื้อฟื้นการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา (เอง สัมริน)
 ภายใต้ข้อตกลงที่ได้กระทำขึ้นระหว่างรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชากับสมาคมการค้า

*

สมาคมการค้าของเอกชนญี่ปุ่นซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบด้วยผู้แทนต่าง ๆ จาก
 บริษัทการค้า อุตสาหกรรม ธนาคาร และบริษัทรับส่งสินค้านี้ได้เคยส่งผู้แทนเดินทางไป
 เยือนกลุ่มประเทศอินโดจีน เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาช่องทางติดต่อและ เปิดการค้ากันมา
 ก่อนหน้านี้แล้ว ทั้งนี้ฝ่ายญี่ปุ่นถือว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ เป็นการแยกการค้าออก
 จากการเมืองซึ่งเป็นเรื่องของเอกชนญี่ปุ่น แต่ได้ประสกับอุปสรรคทางด้าน การติดต่อเพื่อ
 หาช่องทาง เปิดการค้ากับกัมพูชาตั้งแต่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ เข้ายึดอำนาจรัฐจากรัฐบาลลอนนอลได้
 อย่างเต็มที่

ญี่ปุ่น-กัมพูชา ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากตั้งแต่รัฐบาลลอนดอนลดได้ล้มไปแล้ว การค้าโดยตรงระหว่างประเทศทั้งสองอยู่ในระดับต่ำ เพราะมีปัญหาเรื่องเงินตราต่างประเทศนอกเหนือไปจากความต้องการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของกัมพูชาประชาธิปไตย ประกอบกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาเองได้เรียกร้องขอทำการค้ากับญี่ปุ่น โดยสัญญาว่าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขของระบบการค้าต่อไปและมีความจำแนงที่จะซื้อเวชภัณฑ์ เครื่องจักร เครื่องมือ สำหรับใช้ในการผลิตด้านอุตสาหกรรมและการเกษตรในขณะที่ญี่ปุ่นเองก็ต้องการจะซื้อยาง และไม้ ฯลฯ จากกัมพูชาด้วยเช่นกัน^{๑๖} และในระหว่างที่กำลังดำเนินการเจรจา เพื่อหาช่องทางติดต่อค้าขายอย่างเป็นกอบเป็นกำอยู่นั้นทั้งสองฝ่ายก็ได้เริ่มติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้ากันบ้างแล้ว (ดูสถิติการค้าในตาราง)

ราวเดือนสิงหาคม ๒๕๒๒ สมามการค้าญี่ปุ่น-กัมพูชา ได้ตัดสินใจที่จะส่งตัวแทนไปพนมเปญในเดือนธันวาคม ๒๕๒๒ เพื่อเจรจากับเจ้าหน้าที่รัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาว่าด้วยเรื่องการค้าระหว่างประเทศทั้งสองต่อไปในเรื่องนี้ แหล่งข่าวในวงการการค้าของญี่ปุ่นได้กล่าวว่าข้อตกลงที่ญี่ปุ่นจะส่งผู้แทนทางการค้าได้มีขึ้นเมื่อนาย โคชิโร อิวาอิ ประธานสมาคมได้เข้าพบปะสนทนากับนาย เจีย ซอธ เอกอัครราชทูตเขมรของเฮง สัมริน ประจำสถานอัยในระหว่างที่นาย อิวาอิ ไปเยือนเวียดนามก่อนหน้าไม่นานนี้ ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้ว ตามหมายกำหนดการเดิม นายอิวาอิ จะเดินทางเยือนกัมพูชาในวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒ เพื่อหารือกับนายจัน ดิน รัฐมนตรีการค้ากัมพูชา แต่ก็มีได้ไปเยือนกัมพูชาตามที่ได้กำหนดไว้ และเมื่อนาย อิวาอิ ได้หารือกับเอกอัครราชทูตกัมพูชา ในเวียดนามถึงสามครั้งก็ปรากฏผลว่าทางกัมพูชาได้แสดงท่าทีอย่างชัดเจนว่าต้องการจะค้าขายกับญี่ปุ่นต่อไป ด้วยเหตุนี้ทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงที่จะให้ผู้แทนทางการค้า

^{๑๖}

กรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ, "สถานการณ์ทางเศรษฐกิจการค้าและความร่วมมือของญี่ปุ่น," หนังสือที่ กต. ๐๔๐๑/๔๖๘๗๖ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๓ จากกระทรวงการต่างประเทศถึงสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, หน้า ๑.

ของญี่ปุ่นไปหาหรือที่พนมเปญในเดือนธันวาคม ๒๕๒๒ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว^{๑๗}

อย่างไรก็ตาม การรื้อฟื้นเจรจาการค้าอย่างเป็นทางการระหว่างประเทศทั้งสองดังกล่าวได้เลื่อนออกไปอีกเป็นเดือนมีนาคม ๒๕๒๓ แต่พอถึงกำหนดวันดังกล่าวก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๓ คณะผู้แทนการค้าญี่ปุ่นซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากบริษัท การค้าและบริษัท เติมนเรือได้ตัดสินใจเดินทางไปกัมพูชาและได้พำนักในกัมพูชา ประมาณ ๑๐ วัน เพื่อเปิดการเจรจาทางการค้ากับกัมพูชา ขึ้นใหม่ได้สำเร็จ^{๑๘} โดยได้มีการลงนามในสัญญาซื้อขายฝ้ายจากกัมพูชา มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ เทียบดอลลาร์

สำหรับท่าทีของไทยต่อการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่นดังกล่าว ปรากฏว่า ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการ เมืองกระทรวงการต่างประเทศได้เคยเชิญ นาย สึเนโอะ ทานากะ (Tsuneo Tanaka) อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทยในขณะนั้น มาปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๒ ม.ร.ว. เกษมสโมสร เกษมศรี ได้กล่าวชี้แจงว่าฝ้ายไทยตระหนักดีถึงการที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินนโยบายติดต่อค้าขายกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชาที่พนมเปญว่าเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญที่ฝ้ายญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะได้รับและแสวงหา แต่ถ้าหากญี่ปุ่นจะสนับสนุนอาเซียนแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นก็ไม่ควรกระทำการใด ๆ ที่จะบั่นทอนความเพียรพยายามของอาเซียนในการแก้ไขปัญหากัมพูชาโดยทางการเมืองอย่างสันติกับเวียดนาม แม้ว่าจะเป็นเอกชนญี่ปุ่น แต่ก็ย่อมเป็นวิสัยของรัฐบาลญี่ปุ่นที่จะจงใจมิให้เอกชนดำเนินการบางอย่างที่

^{๑๗} "ญี่ปุ่นเจรจาค้ากับเฮง สัมริน," มติชน (๒ สิงหาคม ๒๕๒๒) : ๑.

^{๑๘} กรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ, "สถานการณ์ทางเศรษฐกิจการค้าและความร่วมมือของญี่ปุ่น," หนังสือที่ กต. ๐๕๐๑/๔๖๘๗๖ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๓ จากกระทรวงการต่างประเทศ ถึง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, หน้า ๑.

ขัดกับนโยบายพื้นฐานของรัฐบาลญี่ปุ่นเอง เพราะการกระทำของสมาคมการค้าญี่ปุ่นดังกล่าว จะช่วยค้าเงินและพียงฐานะทางการค้าและการเมืองของฝ่ายกัมพูชา เอง สัมริน อันจะ ไม่เป็นผลดีต่อความ เพียรพยายามของไทยและอาเซียนในการแก้ไขปัญหากัมพูชาทางการ เมืองอีกทั้งยัง เป็นการขัดต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นก็ว่าได้ให้ไว้ว่าจะสนับสนุนท่าทีของอาเซียน เกี่ยวกับปัญหากัมพูชาซึ่งเป็นผลประโยชน์ของอาเซียนโดยส่วนรวม ด้วยเหตุนี้ฝ่ายไทยจึง ต้องการขอความร่วมมือจากรัฐบาลญี่ปุ่น เพื่อดำเนินการขอให้เอกชนญี่ปุ่นยืด เวลาการติดต่อกับกัมพูชาไว้เสียก่อนจนกว่าเหตุการณ์ในกัมพูชาจะคลี่คลายไปตามแนวทางข้อคิดของสหประชาชาติได้ ซึ่งในเรื่องนี้นายทานากะก็ได้รับปากว่าจะแจ้งฐานะท่าทีของฝ่ายไทยต่อการดำเนินนโยบายติดต่อการค้ากับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา ให้รัฐบาลญี่ปุ่นได้รับทราบต่อไป อย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายญี่ปุ่นก็มิได้มีท่าทีที่คำนึงถึงความวิตกกังวลของกลุ่มประเทศอาเซียนโดยเฉพาะประเทศไทยในปัญหาดังกล่าวแต่ประการใด เพราะตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๒๓ เป็นต้นมา ก็ได้มีกลุ่มพ่อค้า และนักธุรกิจญี่ปุ่นเดินทางไปเจรจาติดต่อกับชายฝั่งกัมพูชาฝ่าย เอง สัมริน เพิ่มมากขึ้นตมลงลับ ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้ให้ความเห็นว่า ไม่มีอำนาจที่จะบังคับมิให้เอกชนติดต่อกับชายฝั่งกัมพูชาฝ่าย เอง สัมริน แต่อย่างไร และอ้างว่า.....ญี่ปุ่นแยก เรื่องการค้าออกจากการเมืองและเป็น เรื่องของเอกชน ซึ่งตามกฎหมายแล้วรัฐบาลญี่ปุ่นไม่อาจห้ามได้ประกอบกับกลุ่มพ่อค้าที่ทำการค้า มีน้อยราย อีกทั้ง เป็นกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์ญี่ปุ่นซึ่งรัฐบาลจะชี้แจงอย่างไรก็คงไม่ยอมรับฟัง นอกจากนั้น ในทางปฏิบัติแล้วการค้าระหว่างสองฝ่ายคงกระทำได้ยาก เพราะการขนส่งคงเป็นไปด้วยความยากลำบากและ เงินตราต่างประเทศของกัมพูชาก็มีอยู่อย่างจำกัดมาก

๑๔ ในเรื่องนี้ นายอรุณ ภาณุพงษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เคยให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวของไทยว่า ไม่น่าที่จะถือว่าการที่ญี่ปุ่นได้จัดส่งคณะผู้แทนทางการค้าไปเจรจากับรัฐบาลกัมพูชา เอง สัมริน นั้น จะเท่ากับเป็นการยอมรับรองฐานะของรัฐบาล เอง สัมริน ไปด้วย แต่น่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกับกรณีของสวีเดน ที่ได้ขอช่วยเหลือประชาชนกัมพูชาโดยผ่านประเทศไทย แต่รัฐบาลสวีเดนก็ได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลกัมพูชา เอง สัมริน ไป : "สองนาที" มติชน (๖ สิงหาคม ๒๕๒๒) : ค.

ฉะนั้นปริมาณการค้าถ้าจะมีก็น้อยมากและคงไม่มีผลในทางลบต่อประเทศไทยและอาเซียน โดยส่วนรวมแต่ประการใด

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ในขณะที่ญี่ปุ่นได้แสดงความห่วงใยในปัญหาข้อขัดแย้ง ในอินโดจีน และความแตกต่างในทรรศนะของแต่ละฝ่ายที่มีต่อปัญหาดังกล่าว "รวมทั้งพยายามโน้มน้าวให้ทุกฝ่ายพิจารณาวิธีการแก้ไขปัญหากันพหุชาอย่างสันติ ซึ่งความพยายามดังกล่าวนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความประสงค์ของญี่ปุ่นเองที่จะเข้ามาจับบทบาทต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายในภูมิภาคมากขึ้น แล้วยังเป็นการสอดคล้องกันกับแนวโน้มของวิวัฒนาการทางการเมืองระหว่างประเทศในภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก ที่จะต้องพึ่งพาทักษะซึ่งกันและกันระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้นด้วยก็ตาม แต่ทางด้านเอกชนญี่ปุ่นกลับติดต่อดีค้าขายกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา โดยได้มีกลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจญี่ปุ่น เดินทางไปเจรจาติดต่อดีค้าขายกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา เพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยที่รัฐบาลญี่ปุ่นอ้างว่าไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะไปยับยั้งบทบาทของธุรกิจเอกชนญี่ปุ่นได้แต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลญี่ปุ่นเองยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยให้มีที่นั่งในสหประชาชาติต่อไป และถือว่ารัฐบาลดังกล่าว เป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	สินค้าออกของญี่ปุ่น เข้ากัมพูชา	สินค้า เข้าของญี่ปุ่นจากกัมพูชา
๒๕๒๒	๑๘๐,๓๕๑	๖๗,๘๘๒
๒๕๒๓	๕,๖๒๘,๒๓๑	๑๓๑,๔๗๑